

VELIKA FINAN- ČNA KRIZA V NEMČIJI

Kancelar Bruening grozi z raz-
pustom parlamenta v slučaju,
da ne privoli v zvišanje davkov
v svrhu pokritja deficita

Berlin, 17. jul. — Kancelar
Bruening je zagrozil, da se bo po-
složi točke 48 državne ustave, ki
pomeni toliko kot diktatura, da
tako uveljavi novi finančni za-
kon, ki določa zvišanje dohodni-
skih davkov, enoforsiranje davka
na samce in neomežene ženske
ter nove davke na živila in liker-
je, ki se prodajajo v lekarnah in
restavracijah.

Vlada se je dobro pripravila,
da s silo potlači upor, ki bi se
morda dvignil proti novim dav-
kom. V Porurju in drugih indu-
strijskih središčih je že nastani-
la vojaške čete, da preprečijo iz-
grede, ki lahko nastanejo v znak
protesta proti novim davkom.
Nekateri politiki so mnenja, da
bo nov zakon povzročil ustavitve
obratov v mnogih industrijskih
podjetjih, ki se že sedaj nahajajo
v slabem položaju.

Točka 48 nemške konstitucije
določa, da predsednik lahko po-
deli oblast državnemu kance-
larju, da proglasi zakone, ki se
mu zde nujni in potrebni brez po-
moči parlamenta. Vsi taki zakoni
pa se lahko odpokličejo, ako
parlament odglasuje proti njim.
Zakon o novih davkih je po mne-
nju kancelarja potreben, da se
pokrije vlađni deficit, ki znaša
\$300,000,000.

Bruening je naletel na največ-
jo opozicijo pri socialistih, ki
groze, da bodo prekinili zakone,
ako jih kancelar uveljavi s po-
močjo omenjene točke v konsti-
tuciji. Na to opozicijo je Bruen-
ing odgovoril z grožnjo, da bo
razpustil parlament. Predsednik
Hindenburg je dal kancelarju
moč, da lahko razpusti parla-
ment, ako se mu taka akcija zdi
potrebna.

Oblačilni delavci groze s stavko

Bore se za odpravo nezdravih
razmer v industriji

New York, N. Y. — Če se de-
lodajalci ne bodo podali zahte-
vam unije, bo sedem tisoč delav-
cev v otroški oblačilni industriji
odšlo na stavko, katero je o-
dobrila Intl. Ladies Garment
Workers unija. Dozdaj je sa-
mo 40% delavcev organizira-
nih, ostalih 60% je še neorgani-
ziranih, toda obe grupi sta pri-
pravljene na stavko proti "sweat-
shop" sistemu. Najvišja plača
delavk v neunijskih tovarnah
je \$20 in najnižja \$8 na teden.
Okrog 95% delavcev je žensk,
med njimi mnogo šolobvznih
deklic. Delajo šest dni na te-
den, skupaj 54 do 58 ur teden-
sko. Unija bo zahtevala pet dni
delva v tednu, minimalno mezdno
lestvico, odpravo sistema dela
od kosa, čas in pol za nadure in
enakopravno razdelitev dela.
Pogajanja z delodajalci se pri-
čno koncem julija.

Gangeška vojna v Detroitu se nadaljuje

Detroit, Mich., 17. jul. — V pro-
šlih dveh tednih je bilo v De-
troitu umorjenih deset gange-
žev, ki se streljajo v medseboj-
nih bojih. Zadnja žrtev je bil
David Overstein, član butlegar-
ske skupine, ki operira v vzhod-
nem delu mesta.

Šestnajst francoskih vojakov u- bitih v Maroku

Casablanca, 17. jul. — V treh
spopadih s sovražnimi rodovi v
prošlih dveh dneh je bilo ubitih
16 francoskih vojakov. Poročilo
govori, da je bila izguba na dru-
gi strani velika, toda število ubi-
tih ni znano.

Vojni veterani imajo prednost

Chicago, 17. jul. — Mestni
svet je na svoji večerajšnji
seji sprejel resolucijo, ki jo je
predložil William D. Meyer-
ing, katere ugraja delodajalce
v Chicago, naj v prvi vrsti
pomagajo vojnim veteranom,
"ki so se borili za svojo do-
movino v Franciji, da dobe
delo pri konstrukciji poslopij
za svetovno razstavo, ki se bo
vršila v Chicagu l. 1933." Re-
solucija nadalje urgira, da se
vojni veterani in domačini
upole pri gradnji podzemne
železnice in pri vseh drugih
delih.

Sovjetski les se lahko uvaža

Tako je odločilo zakladniško taj-
ništvo v Washingtonu

Washington, D. C. — (FP) —
Po dvadnevem razmotrivanju
sta pomožni zakladniški tajnik
Lewman in zakladniški tajnik
Mellon podala odločitev, ki po-
kazuje, da je zakladniški depart-
ment opustil svojo namero, iz-
ključiti sovjetski les od uvoza
v Združene države kot produkt
prisilnega dela. Odločitev so po-
spestili protesti angleškega, nem-
škega in danskega poslaništva
v Washingtonu, ki so protestirali
proti zadrževanju trgovskih la-
dij avojih držav po ameriških
pristaniških oblasteh, ker se na
njih nahaja tovor sovjetskega
lesa.

Tovor lesa, ki se nahaja na
dveh zadržanih parnikih se zdaj
lahko izloči in štirje parniki, na-
tovorjeni s sovjetskim letom, ki
se nahajajo še na širokem mor-
ju, bodo lahko izkrcali svoje to-
vove.

Ta odločitev pomeni, da za-
kladniški departament ni bil pre-
pričan, da so bili koraki, ki so
bili podzeti proti uvozu ruskega
lesa, upravičeni in da ni pri-
volji boriti se na sodišču proti
ameriškim uvoznikom, ki izjav-
ljajo, da so preiskali razmere v
delavskih kempah v sovjetskih
gozdovih in da ni govora o ne-
kem prisilnem delu. Dejstvo, da
je zakladniški departament izja-
vil, da bo zahteval od uvoznikov
ruskega lesa, da mu izposlujejo
dovoljenje sovjetske vlade, da
pošlje svojega preiskovalca v
Rusijo, pa dokazuje, da ni pri-
pravljen odprto priznati, da je
zadeva zanj končana.

Francija in druge države niso
hotele dovoliti agentom zaklad-
niškega oddelka, da bi ugotovili
proizvajalne cene raznih pro-
duktov, ki se uvažajo v Ameriko,
da bi lažje določili carino na iste
in verjetno je, da bo tudi so-
vjetska vlada odrekla podobno
dovoljenje, vsaj dokler ne bo
podpisana kaka trgovinska po-
govdba med njo in ameriško vla-
do.

Potres v Gvatemali ubil tri osebe

Guatemala City, 17. jul. — Tri
osebe so izgubile življenje, ko je
potres podrl več hiš v tukajšnji
okolici.

ADMINISTRACIJA MAŠI USTA SE- NATORJEM

S tem hoče pospešiti ratifikacijo
mornarične pogodbe

Washington, D. C., 17. jul. —
Senator James E. Watson, vodja
republikanske večine v senatu,
je večeraj namignil o potrebi o-
mejitve govorov senatorjev, da
pride čim prej do ratifikacije
mornarične pogodbe za omejitve
oboroževanja na morju, ki je bila
sprejeta na konferenci veleali
v Londonu.

Watson je predlagal, da se de-
bata o vsakem amandamentu po-
govbe omeji na deset minut in
da se vsakemu dovoli, da le en-
krat govori o amandamentu.

Do glasovanja o Watsonovem
predlogu bo najbrž prišlo v so-
boto. Za sprejetje takega pred-
loga je potrebna dvetretjinska
večina glasov.

Senator Key Pittman iz Ne-
vade je v svojem eno uro dolgem
govoru namignil, da bo večina
senatorjev glasovala proti ratifi-
kaciji pogodbe, ker je predse-
dnik Hoover odklonil predložitev
tajnih dokumentov, ki se tičejo
mornaričnega pakta.

Mellon znižuje plače svojim de- lavcem

Pittsburgh, Pa. — Hooverje-
va prosperiteta je trdo udarila
delavce v Mellonovih Pittsburgh
Meter Works. Plače so jim bi-
le znižane od 45 na 35 centov na
uro. Southern Steel Co., blizu
Verone, Pa., plačuje svojim de-
lavcem samo 28 centov na uro in
upoluje samo mladeniče, ki
moraajo iti skozi strog zdrav-
niški pregled. Austin Car Co.,
ki izdeluje takozvane "baby"
avtomobile, zaposluje večinoma
samo dečke in deklice. Ti seve-
dela delajo za majhne plače.
Austin se je moral obvezati
Mellonu, da ne bo plačal svojim
delavcem čez 37 centov na uro,
kar bi bil vseeno ne storil, če-
tudi bi se ne bil obvezal.

Pokojniški zakon države New York bo pomagal samo nekaterim

New York. — Država New
York bo prihodnje leto porabi-
la okrog dvanaest in pol milijona
dolarjev za plačevanje pod-
pore onemoglih moških in
ženskam, ki so prekorčili 70.
leto starosti. Pomoči bo deležni
samo okrog 51,000 ljudi, dočim
je znano, da je v državi do 850,
000 moških in žensk, ki so stari
čez 70 let. Prošili bodo mo-
rali dokazati, da nimajo zadost-
nih dohodkov za preživljanje in
nikogar, ki bi jih mogel podpi-
rati. Podpora bo znašala na ose-
bo povprečno \$245 na leto.

Nova iznajdba, ki bo mnogim delavcem odjedla kruh

Detroit, Mich. — Če razni o-
glasi, ki javljajo nov način iz-
delave gramofonskih plošč, ne
lažejo, potem bo en delavec, ki
je dozdaj po starem načinu iz-
delave produciral 700 plošč na
dan, odslej lahko produciral
70,000 plošč dnevno. To pomeni,
da bo en delavec naredil toliko,
kot sedaj naredi sto delavcev.

Manj dela v Clevelandu

Cleveland, O. — Trgovska zbor-
nica poroča, da je bilo v juniju
odpuščenih nadaljnjih 3.7% de-
lavcev. Zaposlenost v železarski
in jeklarski industriji je padla
za 8% in v transportacijski za
5%. Izgledi za izboljšanje so zelo
slabi. Julij najbrž ne bo nič bolj-
ši, če ne bo še slabši.

Protidržavni izredi na Ogrskem

Budapešta, 17. jul. — Sedem
kmetov je bilo ubitih, več drugih
pa je bilo ranjenih, ko so v Bor-
si nastali resni protidržavni ne-
miri. Polikija je aretirala nad
trideset izgreznikov in vodite-
ljev protidržavskega gibanja.

Akcija za oprosti- tev Mooneyja

Glavna priča v podnijskem pro-
cesu proti Mooneyju na poti
v Kalifornijo

Baltimore, Md., 17. jul. — John
MacDonald je večeraj v spre-
stvu svojih odvetnikov Charles
Ruzicka in Hilary Gansa odpo-
toval v Kalifornijo z namenom,
da pomaga pri poizkusu, da se
Mooneyja in Billingsa izpusti iz
zapora. V Chicagu se jim bo
najbrž pridružil Edward N.
Nockels, tajnik Čikaške delavske
federacije.

MacDonald je bil glavna dr-
žavna priča proti Mooneyju in
Billingsu, ki sta bila obsojena
na doživetno jebo na obtožbo
bombnega napada. MacDonald
je bil pred par dnevi aretiran v
Baltimore in ob tej priliki je po-
dal izjavo, da je po krivem pri-
segel, ko je pričal proti obtožen-
cema, da ju je videl, ko sta po-
lošila kovčeg v bližini cestnega
vzvoza, kjer se je pozneje pri-
petila bombna eksplozija, ki je
ubila deset oseb.

Mooneyjev obrambni odbor je
iskal MacDonalda več let, ker je
bil prepričan, da so bile njegove
izjave pred sodnikom, ki je vodil
proces proti Mooneyju in Bil-
lingsu neresnične, kar je poka-
zala tudi aretacija in zaprežer-
ska izjava, ki jo je MacDonald
podal policiji v Baltimore.

Nizke cene pšenice vzrok nezadovoljnosti

Farmerji v žitnem pasu god-
njajo, ker so cene pšenice pre-
več nizke. Prihodnje volitve
majo vplod tega prvenotiti
marširkega

Kansas City, Kans. — (FP) —
Cene pšenice so letos niže kot
kdaj poprej. Žitni prekupe-
valci plačajo 64 centov za bušel
pšenice, kar daleko ne odgo-
varja cenam pšenice na svetovnih
sitnih trgih. To je vzbudilo
splošno nezadovoljnost med far-
merji. Posebno se jezijo na
poljedelskega tajnika Hydeja,
ki po njihovem mnenju dela za
interese Intl. Harvester Co.

Na nekem zborovanju, na ka-
terem je navzoče farmarje na-
govoril Hyde ter jim natvezil,
da je nadprodukcija povzročila
padec žitnim cenam, so se ali-
šali medklicel, ki so mu očitali,
da skupno z Leggajem, bivšim
predsednikom Harvester kor-
poracije, pomaga vleči voz te
korporacije. Leggaju so očitali,
da bi rad videl, da bi ameriški
farmerji ustavili eksport žita,
da bi bil bivša njegova korporacija
lahko prodajala več poljedelskih
strojev v tuje države. Hyde je
to obdolžbo zanikal.

Hooverjeva izjava, naj far-
marji ne upajo na izvoz svojega
žita, medtem, ko administracija
dela noč in dan za ekspanzijo tr-
gov vzhodnim industrijalcem,
je vzbudila ogorčenost in sovra-
štvo med farmerji v žitnem
pasu. Pripravlja se politična re-
volta in Hoover-Wallstreetški re-
žim bo morda doživel neprijetno
presenečenje pri prihodnjih vo-
litvah v jeseni, kar ne bo ostalo
brez posledic.

Mož, ki je zalagal kongresnike s piščajo, spoznan krivim

Washington, D. C., 17. jul. —
George Lawrence Cassidy, ki je
bil poznan tudi pod imenom
"mož z zelenim klobukom," in je
bil pred nekaj tedni aretiran na
stopnicah pred senatno zbornico,
ko je policija našla pri njem ste-
klenico žganja, je bil večeraj spo-
znan krivim kršitve prohibici-
ne zakona. Kdo so bili kongres-
niki in senatorji, za katere je
Cassidy skrbel, da niso trpeli
žeje, ni znano.

Jonesov zakon določa pet let
zapora in plačitev \$10,000 kazni
za kršitelje prohibicijskega zakona.

PINCHOT SKRBI ELEKTRARSKO MAGNATE

Bojijo se njegove izvolitve go-
vernerjem Pennsylvanije, kar
bi moglo pomeniti konec nji-
hovemu izkoriščanju konsu-
mentov

Washington, D. C. — (FP) —
Zastopnike elektrarskega trusta
v Washingtonu zelo skrbi izid
volitev v državno legislaturo v
Pennsylvaniji, ki se bodo kmalu
vršile. Izguba kontrole nad le-
gislaturo v Harrisburgu pomeni
za trust začetek konca njegove-
ga odiranja privatnih konzumen-
tov elektrike v Pennsylvaniji in
bo velike važnosti za celo Ame-
riko.

Gifford Pinchot, ki zahteva
drastično redukcijo cen pose-
bno za elektriko, je republikan-
ski kandidat za governersko me-
sto. Zelo verjetno je, da bo tudi
porazil svoja tekmeča, katerih
eden je socialist James H. Mau-
rer. In elektrarski interesi se
bojijo, da bi v prihodnji zbornici
izgubili kontrolo in da bi le-
ta dovolila Pinchotu, da bi sestavil
novo komisijo, katere bi stopila
na mesto sedanje, v kateri so sa-
mi zagovorniki elektrarskih in-
teresov.

Pinchot je že pred leti, ko je
bil governor, skušal napraviti iz
komisije organizacijo, ki bi za-
stopala ljudske koristi in pre-
predevala izkoriščanje ljudskih
mas po elektrarskih interesih, a
je njegovo namero, preprečila
Atterbury-Ware-Grundy-Mello-
nova kombinacija. Edino upanje
ljudstva je zdaj možnost, da bo
Pinchot, ko nastopi službo go-
vernerja v drugič, v stanu vpli-
vati na zakonodajno zbornico,
da razpusti sedanjo komisijo ter
dovoli njemu, da sestavi novo, ki
bo zastopala koristi konzumen-
tov. Več podeželskih okrajev je
že nominiralo državne senatorje,
ki bodo podpirali Pinchotov pro-
gram in ostaja le vprašanje, če
bo mogoče zagotoviti večino zanj
in za njegov program, ki pred-
videva drastično znižanje cen e-
lektrike, kurilnemu plinu, vodi
in transportaciji.

Če bo Pinchotov program pro-
dri in če bo ustanovljena taka
komisija in ako bo regulirala ce-
ne tem produktom, da bodo od-
govarjale dejanskim proizvajal-
nim in distributivnim stroškom,
kakor je naznačeno v poročilu
preiskovalne komisije, svezne o-
brtne komisije in v izjavah ame-
riškega poslanika v Berlinu Sac-
ketta, to bo imelo dalekosežne

"Eksperti" pomagajo farmerjem

East Lansing, Mich. — Po-
ljedelski "eksperti" na držav-
nem kolegiju v Michiganu so
se tudi pridružili tistim, ki
zadnja leta rešujejo ameriške
farmerje pred propadom, ker
so prisiljeni prodajati svoje
pridelke za nizke cene.
"Eksperti" svetujejo far-
marjem, naj z zalogo pšenice,
ki je ne morejo spraviti na
trg pod ugodnimi pogoji, kr-
mijo domačo živino, da tako
zvišajo ceno ne samo pšenici,
temveč tudi drugemu žitu.
Na ta način, menijo "eksperti",
bo nastalo pomanjkanje na
trgu in cena žitu se bo zvi-
šala.

Gandhi bo izpuščen iz zapora?

Tajna pogajanja v teku. Poroči-
lo govori, da se bo "sveti moš"
udeležil konference v Londonu,
ki bo razpravljala o situaciji v
Indiji

London, 17. jul. — Mahatma
Gandhi, glavni vodja boja za ne-
odvisnost Indije, ki se sedaj na-
haja v zaporu, bo kmalu izdal
posiv na odpoklic kampanje civil-
ne nepokorščine. Poročilo nade-
lje govori, da bo v kratkem iz-
puščen iz zapora in povabljen, da
se udeleži konference, ki se otvo-
ri 20. oktobra v Londonu in bo
razpravljala o položaju v Indiji.
Tajne "neuradne" priprave za
to akcijo so že v teku v Londonu
in v Indiji. Kakor hitro bo
indijski "sveti moš" izdal posiv
na svoje učence, naj prenehajo
s kampanjo civilne nepokorščine,
ne, ga bo angleška delavska vla-
da povabila v London na konfe-
renco.

Govori se, da so premier Mac-
Donald in ostali člani njegovega
kabineta pripravljene na akcijo
glede poročila Simonove komisije,
je, ker nekateri voditelji borbe
za neodvisnost Indije zahtevajo,
naj to poročilo tvori temelj dis-
kusijam na konferenci. Medtem,
ko se vrše te priprave, pa je pri-
šla vest iz Indije, da se angleške
oblasti v Indiji vsele izboljšanja
polažaja, toda ne omenijo vzro-
ka, ki bi prinesel preobrat.

Eksakucija zamorov

McAlester, Okla., 17. jul. —
Tom Guest in James E. Forrest,
zamorca, sta bila večeraj usmr-
čena na električnem stolu. Na
smrt sta bila obsojena, ker sta
napadla neko belopoltno žensko.

posledice, kajti ostale države
bodo nedvomno hitele posnemati
Pennsylvanijo in moč elektrar-
skega trusta bo zmanjšana.

GRDO POSTOPA- NJE ZAVAROVAL- NINSKIH DRUŽB

Delavcem amputirajo dele udov,
samo da bi hitreje ozdravili,
da bi jim ne bilo treba plače-
vati zavarovalnine. Poseben
komitej bo nastopil v obrambo
zavarovanih delavcev

New York, N. Y. — (FP) — Pri-
vatne zavarovalniške družbe,
ki se mnogo bolj brigajo za svo-
je profite kakor za zdravje de-
lavcev, povzročajo novo trplje-
nje in nepotrebne amputacije
žrtvam industrijskih nesreč in
bolnišnicam plačajo samo 60%
odstotkov stroškov, ki jih imajo
s pacienti. Tako so izjavili
predstavniki unij in bolnišnic v
New Yorku. Na seji City kluba,
so predstavniki bolnišnic
sestavili poseben komitej, ki se
bo boril proti umazanemu postop-
panju zavarovalniških družb,
v katerem se nahajata tudi
Stuart Chase od Labor biroja
in John B. Andrews od Ameri-
can Assn. for Labor Legislation.

Kakor hitro je sploh mogoče,
zahtevajo družbe od svojih bol-
nišnic, da sapsutijo bolnice ter
so podajo v njihove klinike, iz-
javlja Thomas J. Curtis, kompen-
zacijski zastopnik delavskih
strokovnih unij, in zdravniki v
teh klinikah so nameščenci kom-
panije ter gledajo bolj na ko-
risti iste, kakor pa na koristi
bolnikov. Če ima delavec smet-
kan ali omrtvel prst, ki bi vsaj
mesece skrbne zdravniške nege,
predno bi ozdravel, ga zdravniki
nemotno odrežejo, da ga hi-
trojša odpravi in kompaniji
prihranijo denar, ki bi ga mora-
la plačati na zavarovalnini za
časa lečenja.

Poročila sestavljajo tako, da
kompanijam omogočijo zavi-
čevanje izplačila ali pa celo, da
se na podlagi istih branijo iz-
plačati zavarovalnino, je izjavil
Curtis. Na pr., kjer bi morali
zapisati v poročilu: "Pacient
je padel iz višine desetih čevljev",
zapišejo: "... je baje pa-
del iz višine desetih čevljev",
kar je za kompanijske advokate
blika, katere se držijo, kadar
pride slučaj pred sodišče. Kadar
delavec zahteva odškodnino, vi-
di, da so vsi zapiski, ki se tičejo
njega, spisani od ljudi, ki mu
niso pripravljene izplačati od-
škodnino, do katere je upravi-
čen. Curtis se tudi pritožuje,
da so bolnišnice zelo površne pri
sestavljanju teh zapislov, med-
tem ko so kompanije le preveč
natančne.

Dalje je izjavil, da zavaroval-
niške družbe nimajo nobene
legalne pravice siliti delavce, da
se podajo v njihove klinike, če-
sar pa večina delavcev ne ve.
Oni vedo samo to, da družba,
katere jih je zavarovala, tako
zahteva in mislijo, da pač mora-
jo ubogati.

Howard S. Cullman, predse-
dnik Beekman St. bolnice, ki je
predsedoval seji, je povedal, da
se je neka zavarovalniška
družba pritožila, da Beekman
bolnica zadržuje bolnike eno
tretjino dneva delj kot večina
ostalih bolnišnic. Cullman je de-
jal, da ga ne briga, če pacijenta
drži v bolnici eno tretjino dne-
va ali par tri tedne delj, kot bi ga
mogoče držala kaka druga bol-
nica, če ve, da je to potrebno za
pacientovo zdravlje. Komitej
bo deloval na to, da se kompa-
nije prišli, da plačajo bolni-
cam polno odškodnino za nego
njihovih zavarovancev in da bo-
do delavci deležni skrbne nege
od strani tretje stranke, ki ni
zainteresirana.

Deset oseb utonilo v Italiji

Viterbo, Italija, 17. jul. — Se-
dem žensk, dva moška in en o-
trok so utonili blizu obrežja Mont
Alto di Castro, ko je vihar pre-
vrnil čoln, v katerem so se vo-
zili.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročniki: za Zdravstveno (levo) Chicago in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta, \$1.50 za četrto leto; za Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za Ameriko \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$6.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s Prosveto

PROSVETA

3637-39 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Obrat v delavski tovarni

V mestu Indianapolis, Ind., se nahaja Columbia podjetje za konzerviranje sadja in sočiva ter ostalih sadnih pritiklin. To podjetje bi ne vzbujalo nikakršne pozornosti, če bi ne bilo postalo še pred leti tako rekoč last njegovih delavcev. Kot svedočijo sedanja poročila pa je pred kratkim uprava Columbia tovarne popolnoma prešla pod kontrolo delavcev in delav, ki so v njej upošleni. Ta pojav v modernem industrializmu je nekaj unikum, ker je nekaj nenavadnega. Saj vendar vemo vsi, da so vsa ostala mala in velika industrijska podjetja pod strogo upravo veleindustrijskega.

Najbolj znatno pa je dejstvo, kot pravi poročilo, da delavec z družino prejema več mezd za njegovo delo kot jo prejema samaki delavec. Ta vest je zbudila veliko zanimanja med ostalimi delavci v vseh mestih in trgih, kjer delavci in delavke garajo pod drugimi pogoji, če le imajo delo, posebno v sedanji delavski depresiji.

Pri tem je treba pojasniti glede mezd, da le tisti delavci prejema več mezd, od katerih je odvisna kakšna oseba, pa če so oženjeni ali ne. Na kratko povedano: Vsak delavec, ki mora skrbeti za eno ali več oseb, prejema več plače. To seveda velja tudi za delavke.

Na tisoče družinskih očetov v vseh ostalih tovarnah in rovih se mora zadovoljiti z isto mezdjo kot njihovi samaki tovarniki. In razliko teh posledic se kaj lahko opazi na oblikah. Delavec, ki je sam, se pač lahko bolje obleče kot njegov tovarnik, ki mora skrbeti za otroke, ženo ali starše. Toda v tem pogledu se ni še ničesar ukrenilo pri drugih podjetjih.

Na Angličkem je Laboritka stranka že uvaževala to stran delavskega vprašanja, pa le do gotove meje. Predlagano je namreč bilo, da bi vlada plačevala delavskim družinam približno, toliko in toliko na otroka ali na osebo, ki je odvisna od zaslužka svojega prehranjevalca. Neodvisna delavska stranka se tudi strinja s tem predlogom, medtem ko se nekatere unije protivijo temu načrtu. Kot vse izgleda pa bo Laboritka stranka ta načrt osvojila.

V navadnih kapitalističnih podjetjih bi pač ne bilo praktično, da se bi uvedlo kakšen sličen načrt, potem katerega bi delavci z družinami prejeli več mezd kot pa delavci, ki skrbijo le sami zase. To bi bilo pod sedanjim sistemom mogoče le tedaj, ako bi bilo dovolj dela za vse delavce, ki bi bili močno organizirani v uniji, katera bi ščitila njih interese, ker drugače bi se zgodilo, da bi delodajalci upoili le samske delavce, družinske delavce pa bi pustili k vragu. Edino ugodno industrijske razmere in izredno močna unija bi omogočile tak načrt pod sedanjim sistemom.

Pri Columbia podjetju za konzerve sadja in njegovih pritiklin pa je drugače. To podjetje lahko samo informira tak sistem, kajti njen obrat je pod direktno upravo delavcev samih. Socializiranje industrije, če bi jih imeli, bi tudi zlahka upeljale sličen načrt, ki bi se v vseh slučajih izkazal ne samo učinkovit in izvedljiv, temveč bi bil v dobrobit vseh delavcev.

Padec Bastilije

Kar je Američanom 4. julij, to je Francozom 14. julij. Dne 14. julija vsako leto obhajajo v Franciji praznik velike zmage, kajti na ta dan, leta 1789, je padla znana trdnjavska jelnica Bastilija v Parizu. Omenjena dne in leta so pariski meščani prisilili posadko trdnjave, da je kapitulirala. Bila je to trdnjava grožot in center kraljevskih privilegijancev ter kraljevske krvočelne tiranije.

S padcem Bastilije je treščila tudi stara tradicija, ki je bagirala na krivičnem pravcu, da vladajo kralji "po božji volji" in da lahko postopajo s svojimi podaniki kot se jim poljubi. Moderna popularna vlada datira od postanka ameriške revolucije in izjave neodvisnosti, ki je sledila, in od padca Bastilije v Franciji trinajst let pozneje.

Ako pogledamo v zgodovino, ki se bavi s tem veleznim zgodovinskim dogodkom pred 140 leti, katero je spisal znameniti angleški zgodovinar Carlyle in jo krasi z naslovom "Francoška revolucija", vidimo, da ni pretresljivejša zgodba in nobeni drugi knjigi vse zgodovine.

Francija je imela in ima svoje nepravilke s demokracijskim sistemom vladanja. Tako jih ima Amerika. Kljub temu pa obhajamo dneve poroda nove ideje samovladanja, kajti s tem slavi ljudstvo zmago nad tiranstvom, ki je vladalo "po božji volji."

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Spiritizem, Doyle in mi

Pueblo, Colo.—Zdi se mi, da je

spiritizem zelo malo poznan med našimi ljudmi. Pravzaprav je vsakdo, ki verjame v duhove, že spiritist, že vernik spiritistične vere. Ali ker se tega ne zaveda, ker misli, da veruje v edino pravo nauko, če je pripadnik rimske cerkve, ki kajpak tudi sloni na temelju verovanja v duhove ali v posmrtno življenje, ga še ni smatrali za spiritista.

Spiritizem (angl. spiritism) je vera v to, da človek še živi po svoji smrti duhovno in da se njegov duh očituje realno ali fizično svetu na način, ki se ne da razložiti in pojasniti po znanih naravnih zakonih.

Vera v takšno očitovanja je obstojala, odkar veruje človek v obstanek duhov izven človeških teles. In če bi se hotel podrobno pečati s tem vprašanjem, bi se moral dotakniti v takšni razpravi vseh ver v vseh vekih in narodih.

Toda posebna oblika takšnega spiritizma se je po porodila in pojavila v Ameriki l. 1848 ter se z neznanako naglo razširila po celim civiliziranim svetu. Tej vrsti spiritizma so dali ime "modernejši spiritizem." To značilno gibanje se je pričelo v eni sami ameriški družini. J. D. Fox, njegova žena in njegovi dve hčerki so slišali večkrat nekakšno čudno, nerazložljivo trikanje, kar so smatrali za poslanico z onega sveta.

Doktrina, da se da občeati z mrtvimi, oziroma umrli, je bila neznanako privlačna, in na milijone ljudi se je dalo spreobrniti k veri modernega spiritizma. Tisti, ki posreduje med duhom in človekom, se imenuje medij. Ta malo zaniž, se nekoliko zviša, zlasti pa pazi na to, da je soba temna, skrb, da kaj zaropota, ali da je čuti kakšen čuden, nejasen, zamolkel glas, ali da napiše ali naslika kaj nevidni duh brez roke in peresa, ali da kakrnokoli že znamenje. Spiritistična shajanja se imenujejo seance.

Spiritizem se naslanja na mističizem kakor vse druge vere in je njih izrodek. Na Francoskem tvori nauk o zaporednem vtelesenju zelo pomemben in odlični element spiritistične vere. Ali ti nazori se prav malo udeležujejo v Angliji in Ameriki, kjer kolebajo mnenja med ortodoksnim kristjanstvom in skrajnim unitarizmom. Ali težko bi se dalo označiti in apridom določiti spiritizem v katerikoli obliki. Nasprotno priznavajo spiritisti nekakšno nadnaravno ali vodilno in ustvarjajočo silo, nekakšnega boga in nesmrtnost, ali nobena cerkev nobenega veroizpovedanja ne priznava in ne dopušča, da bi mogel navaden zemljan občeati z duhom, še manj pa z bogom, s katerim smo kramljati edinele papež v Rimu. Kakor izvajajo denar za napačnimi prevzetimi cerkvenimi agentje, tako alparijo ljudi tudi mnogi spiritisti, ki se preživljajo s to nečestno obrtjo. Kakor je znano, trdi katoliška duhovščina, da živega boga živja pri maši, ko je opremljen kruh in plj rufno vino kapljico. In če je ta vendarle premočna, si da priliči še malo vode sraven, da se že na teče ne upljani.

Ne amemo pa pričevati vseh spiritistov h krogu čisto navadnih ljudskih krvošesov in pijavk. Je veliko število takih, ki iskreno verujejo v spiritistično vero ali v to, da občujejo duhovi z nami s pomočjo takovane medija. Taki spiritisti se ne brigajo za druge ljudi in tudi ne gledajo, kako bi si kovali denar na rovaš ljudske lahkovernosti in zablodnosti. In v to vrsto takih iskrenih spiritistov je spadal tudi Sir Arthur Conan Doyle, ki je predzadnji ponedeljek umrl v Londonu na Angliškem.

Sir Arthur Conan Doyle se je rodil dne 22. maja l. 1859. Is-obraščal se je za visokoolakmi študijami na Angliškem in deloma na Nemškem. V Edinburghu je dosegel zdravniške nauke na tamokšnji univerzi leta 1885, ko je dosegel doktorat. Bil je dober zdravnik. Ali največjo

popularnost si je pridobil s svojimi deli "The Adventures of Sherlock Holmes," potem "The Memoirs of Sherlock Holmes" in pa "The Return of Sherlock Holmes." Njegove najzadnje knjige obsegajo veliko število romanov, novel in iger.

Pokojnik je bil kot pisatelj, plemenit človek, mislec in potovalec po celi Veliki Britaniji v zelo visokih časih. Angleška literatura ali književnost je izgubila z njim jako svetlo luč na svojem ozorju. Njegova pisateljska dela se odlikujejo zlasti s tem, da nimajo nobenih umazanih stvari v sebi. In dokler je Doyle posvečal vse svoje misli in življenje angleški literaturi, je imel prijateljev in oboževalcev nič koliko. Sir Arthur Conan Doyle je velpomemben za angleško književnost, ki se je skoro ne da mialiti brez njegovih del, ali delavsko gibanje ni z njim izgubilo ničesar.

Ko se je Doyle še v letih zrelega mladca otresel umskega je-robstva rimske cerkve, je nastopil pot za ciljem književne slave. Po tej poti, po tej strmi in trnjevi poti je hodil korajžno in vztrajno. Izprva mu je hodila njegova brezbožnost jako hudo v napotje. Ali ko se je čitajoče občinstvo prepričalo o veliki sili lepe književnosti v njegovih moralno visokih stojiščih delih, ga je zaljubilo kakor malokateraga pisatelja. To je napeljalo mnoge k temu, da so neznanako pridno posnemali njegove Sherlock Holmes. Doyle je bil agnostik vse dotlej, ko je zabredel v umsko zablodo modernega spiritizma. To je opaziti vsekakor v času, ko posveča Doyle vse svoje umske sile veri v to, da more človek po svoji smrti občeati z ljudmi na tem svetu. Doyle je pravilno zameškal vse druge vere ter dejal o njih, da so zapisanee gotovi smrti v bližnji bodočnosti.

Moža je pač morala srečati velika nesamet, ko se je odklenil tega babjeverstva. Toda priznati se mu pa mora, da je bil iskren v tej umski zablodi. Pa nesebičen. Če bi se duhovni ostalih ver ravnali po njem, bi bilo sedaj vse drugače v verakem oziru na tem svetu.

Vera v duhove se je oprilela seveda tudi njegovih intimnih prijateljev in pa njegove družine. Ti vsi pričakujejo z veliko napetostjo, kdaj se pokojni Doyle oglasi z onega sveta in opiše posmrtno življenje tako dobro, kakor je znal izborni opisati tega.

Tu v naši naselbini je tri četrtine slovenskega življa ponedvoma spiritističnih nazorov. Kajti tri četrtine jih pripada rimski cerkvi, in ta veruje v duhove, ki imajo um, telesa pa ne. To je spiritizem. To je vera v duhove. Ali to se ni moderni spiritizem, ki seveda sloni na temelju cerkvenega spiritizma. Ne vem, če imamo v sredi tako kaj raznega junaka, da bi se upal pogovarjati z duhom z onega sveta. Ali znano mi pa je, da se vsaj eden iz tiste množice vrlo intenzivno zanima za moderni spiritizem. Tuptam ga je, kakor pravijo, videti v cerkvi. Ali to ga ne moti v njegovem verovanju v to, da se more pogovarjati z duhovi. Če se je že kdaj s katerim, mi ni znano.—Kritik.

O pikniku in drugem

Krayn, Pa.—Delavske razmere pri nas tiso kaj prida, kakor tudi drugod niso. Zato o tem ne bom pisaril, saj vsakdo ve, kako je v raznih naselbinah, odkar nas je oblagodari Hoover s svojo "prosperiteto". Rajši o čem drugem. Na društvenem polju napredujemo vsaj v enem oziru, namreč da skupno nastopamo, kar je v takih časih, kot so zdaj, zelo umestno in pametno. Dne 29. junija so priredili tukajšnja skupna društva piknik, ki je bil prilično dobro obiskan. Prave zadovoljnosti, seveda, ni bilo, ker ljudem primanjkuje \$, kljub temu pa smo bili še kar nekakšno dobro razpoloženi in razli amo se v najlepši harmoniji. Hvala vsem udeležencem iz oddaljenih naselbin, kot Conemaugh, Maxham, St. Mitchel in iz drugih

krajev. Prihodnji piknik se vrši dne 20. jul. na istem prostoru. Čisti dobiček bo šel v društvene blaginje, ki so bolj prazne.

Med nami se nahaja poznani rojak Loula Kveder, ki je prišel menda iz Clevelanda na muli, če ni bil mulec. Loula je jako zabaven dečko in nam je povedal marsikatero za smeh in kratak čas. Če bo ostal med nami ne vem, mislim pa, da se mu ne mudi preveč stran od nas.

Dne 4. jul. je nekdo potaknil ogenj pri br. Franku Nagliču—bilo je okrog devetih zvečer—in potem še enkrat ob enajstih ponoči, a smo obakrat ogenj ugasili. Drugi dan okrog 9. ure zvečer je spet zagorelo, to pot v garaži, ki je pogorela in zraven še ena manjša garaža in en hlev. Hišo samo smo rešili; a z veliko težavo. Pri gašenju se je izkazal posebno Frank Bavdek, ki je kljub strašni vročini vztrajal na strehi ter jo obilaval z vodo. Sreča za Nagličeve, da ni bilo vetrovno, sicer bi ne bili mogli ubraniti hiše. Kdo je ožen potaknil, se ne ve, a bil kdorkoli že, to lahko rečemo, da mora biti zelo hudoben človek in nič prida.

In še ena nevesela vest. Frank Ribarič iz Dunja si je končal življenje pod vlakom. Kaj ga je poglavo v smrt, še ne vemo. Več o tem bom poročal pozneje. Henrik Pečarič.

O Fabjanovi smrti

San Francisco, Cal.—Citateljem Prosvete nimam danes nič veselega poročati, ampak žalostno novico, da smo izgubili soprota, dobrega in navdušenega naprednjaka mr. Joseph Fabjana. Smrt, ki ne priznane nikomur, je prišla tako nenadoma in pobrala pokojnika, da ne bomo tukajšnji Slovenci zlepa pozabili letošnjega četrtega julija.

Vaško leto smo na ta dan imeli v naši dvorani plesno zabavo, ali letos je bila ameriška zastava na drogu Slovenskega naprednega doma razobešana v znak sožalja, ker za pokojnikom Joe Fabjanom smo žalovali vsi brez izjeme. On je šel jutraj 1. julija nič slabega sluteč na delo. Opoldan je šel domov na južno in en blok od svojega doma se je zgrudil na tla in vsaka pomoč je bila zaman, ker je bil takoj mrtav.

Tretjega julija zvečer je ležal na mrtvaškem odru v Slov. naprednem domu, kar je bila njegova želja, katero si je tudi zaslužil. Ni mi potrebno naštevati njegova dobra dela in zaslug na društvenem in prosvetnem polju. Bil je član treh organizacij in ima posebno velike zasloge v življenju prosvetnega kluba Slovenca, katerega je bil tajnik, in pr. našim domu, pri katerem je bil član direktorija.

Pokojni Joe Fabjan je bil rojen v Metliki, kjer zapuščal svojo mater, tukaj pa ženo, tri hčere in dva sina. Njega bomo poleg ostavljene družine vsi jako pogrešali. Ostaja nam edina tolažba, da pridemo tudi drugi za njim. Naj mu bo lahka ameriška zemlja in njegova dela bomo pa ohranili v naših srcih.

A. Markovich.

Z morja

Mauretanija, 1. jul.—Poročati imam le vesele dogodke z našega potovanja v staro domovino. Delati nam ni treba, a za naše telesne potrebe pa imamo vsega v obilici. Upoštevaajoč vse to in pa našo zabavo, moram reči, da se mi na morju veliko bolj dopade kot pa na kopnem.

Danes (1. julija) smo obdržali sejo. Na programu je bilo vprašanje, ako ima kak izletnik kakšno pritožbo ali sugestijo. Na seštanku so se vsi izletniki jako pohvalno izražali o potovanju in posebno še o postrežbi (tudi vina nam ne manjka). Sugerirano je bilo, da bi pri bodočem izletu SNPJ gledali na to, da bi bili na parniku vsi Slovenci sosejdi in pa da se izbere "upper flat" rajši kot pa "lower."

Ustanovili smo še tudi pevsko društvo, kateremu pa še imena manjka. Nekateri pravijo, da niso še v svojem življenju imeli bolj prijetnih ur kot tih utirajo na tem potovanju. To je tudi verjetno. Tudi o nakazovanju

bolniške podpore ni na naših sestankih govora, kar znači, da smo vsi zdravi.

Anton Zakrajšek, Buffalo, N. Y.

Iz travne doline

Grass Valley, Calif.—Delavci dandanes iščemo delo kakor čebele cvetja, pa cvetja za delavce ni. Povsod vidim mnogo "staparjev," ki iščejo delo in ponujajo na prodaj svoje moči. Na vratih raznih tovarnih visijo napis: "No men wanted!" Potem si pa pomagaj! Prišla bo zima, pa ne bo denarja niti dela; kakšno življenje bo to? Tisti, ki imajo dosti denarja, seveda poročajo: Prihranili naj bi si bili! Kako pa naj delavce prihrani, če ne dela in nič ne zasluži, če pa dela, pa zasluži komaj za sproči? Celo minulo zimo sem bil v Grass Valleyju, Cal., upajoč, da se delavske razmere v zlatih rudnikih kaj izboljšajo, kajti zlata ni nikoli preveč izkopane.

A moje upanje se je izkazalo kot goljufivo. Res, da rudniki obratujejo in kdor ima delo, ta dela, ali kdor ga nima, ga težko dobi. Okolica v tej travni dolini se mi dopade zato, ker vidim, da sadno in drugo drevje lepo raste. Vinosa trta dobro uspeva. Solnce sije vsak dan, podnevi je vroče, po polnoči pa hladno, pripravno za počivat. Ko sem dne 17. jun. izstopil na tukajšnjem kolodvoru, mi je zaladil prijetni vonj raznovrstne drevja, dočim je v Butte dšalo le po kamenju. Ako se ne bo moja "ta stara" jezila, bom še kaj pisal.—Član SNPJ.

Na obisku

Niles, O.—Kakor skoro vsak, naj se tudi jaz malo obregnem ob delavske razmere, katere so skoro že leto dni takorekoč pod ničlo. Dve tukajšnji pleharni (Sheet Mills), v katerih je bilo zaposlenih precejšnje število delavcev, stojita že od lanskega oktobra. So še tri enake tovarne, katere delajo pa le ponajveč s polovično paro, tako da delavci komaj zdelujejo za sproti. Je tu več drugih malih tovarnen, katere pa ne pridejo toliko v poštev, ker zaposlujejo le malo številce delavcev. Je veliko delavcev brez dela in srečen je tisti, katerega ima.

V petek na 4. julija smo se odpeljali z ženo ter Rudy Leskovcem in Marg. Princ čez drn in strn proti Johnstownu, Pa., kamor smo dospeli nekako ob 10. uri jutraj. Zglasili smo se prvo pri dobro znanem prijatelju Frank Hočevarju, ki nas je prav lepo sprejel. Dalje smo se oglašili tudi pri Ignac Majcenu, John Lovšetu, John Bevcu in drugih. Najlepša hvala vsem skupaj za njih gostoljubnost, posebno pa Frank Hočevarju in ženi, kjer smo bili cele tri dni.—Joe Paple.

Smrt članice

Chicago, Ill.—Dne 16. julija ob šestih uri jutraj je preminula v Presbiterijanski bolnišnici Frances Bodigar, rojena Keržnik, članica društva "Nada" št. 102 SNPJ. Umrla je za "sladkorno" boleznijo. Rojena je bila 13. marca 1891 v občini Mokronog na Dolenjskem. Tukaj zapuščala tri mladoletne otroke in mater. Članica "Nade" je bila 19 let.—Poročevalec.

V albanski prestolnici

Tirana je najmlajša evropska prestolnica. Letos bo obhajala desetletnico, odkar je bila proglašena za glavno mesto države. Ker je še zelo mlada, je ne smemo meriti z merili drugih evropskih mest. Tirana ni London, niti Pariz, niti kakšno zlikano srednjeevropsko mesto, ampak ponižno in akromno balkansko mesto z 12.000 prebivalci. Kraljev gradi je ne posebno okusna, srednje velika vila. Parlament se sečno dvorano je komaj tolik, kakor srednje velika učilnica. Ministrstva pa so tako majhna kakor pri nas endružinske hišice. Zato pa se ponasa Tirana z elegantnimi džamijami z bogato prepleksanimi vhodi in z vitkimi minareti. Nekoč je pred muzeinom trepetal ves krščanski svet — danes pa doni pesem kakor klike ranjene živali. V mestu je tudi nekaj velikih kavarn, kjer srkajo gostje čudovito turško kavo ali pa pijejo čisto žganje. Tudi nekaj meštanskih hiš, last odličnih albanskih družin, se skriva za visokimi zidovi.

Po ulicah polje posebno ob semanjih dneh živahno vrvenje. Tam vidiš najraznovrstnejše albanske noše. Moški nosijo tesno opasane in s kožuhovino obrobene vrčice in hlače, ki so že pri kolnih ali nad njimi sešite skupaj, tako da vidiš v teh postavah spake s silno velikimi živiti in čisto pritlikavskimi nogami. Redke ženske, ki jih srečaš na cesti, so v muslimanskem delu mesta gosto zagrnjene. Vsaj tako številni kakor civilisti so tudi vojaki. Srečuješ jih povsod. Preprosti vojaki nosijo poljskozelene uniforme, oficirski kandidati pa so oblečeni v temnoderne obleke, gardisti pa imajo rdeče obleke, ki učinkujejo nekoliko operetno. To pa je očiitek, ki ga jedva lahko izrečeš na račun albanske armade. Vojastvo je zaposleno tudi pri javnih delih.

Vlada namerava napraviti iz čednega albanskega mesteca kraljevskega rezidenzo z ogromnimi avenijami. Vzdož bodočih avenij, od katerih nosi ena že danes ime Benita Mussolinija, bo stal kraljevski dvor, ministrstva in (zaradi modernosti) velika restavracija. Nova in prostorna vladna poslopja so sicer res potrebna, vendar človek nekoliko dvomi, če bo Tirana z njimi pridobila na monumentalnosti in lepoti — vsaj če mislijo v ta namen podreti eno izmed najlepših in najmlajših džamij, ki stoji v projekirani glavni aveniji. Podri jo bodo baje zaradi lepše perspektive. Škoda zanjo. V splošnem pa je treba poudariti, da ni posnemane zapadne Evrope nikjer na Balkanu rodilo dobrih sadov. Načrt albanske vlade za preureditev prestolnice je silno dvignil kupno ceno zemljišč. Navijanje cen v tem pogledu ima lahko za posledico gospodarski polom.

Mnogo važnejša nego monumentalizacija Tirane bi bila kanalizacija mesta. Preskrba mesta z vodo je še vedno pomanjkljiva. Ljudje so navezani na vodnjake s kapnico še iz turške dobe. V najboljšem hotelu, kjer sem stanoval, je bila sicer na razpolago kopalna kad, toda kopati se ni bilo mogoče, ker ne bi mogli nikoli nanesti dovolj vode, ki jo prinašajo v posodah za bencin z osli, da bi se človek umil in okopal.

Neskončno primitiven je tudi mali muzej, majhna zgradba, ki obsega jedva dva ali tri prostore. V njih je provizorično nameščenih nekaj lumb obloženih v bogate narodne noše. Tudi nekaj antičnih skulptur najdeš tukaj. Najlepša med njimi je glava neke boginje, ki pa je ohranjena samo v mavčnem odlitku. Original je namreč albanski kralj poklonil Benitu Mussoliniju. Muzejaki ravnatelj je ljubezen starejši gospod, ki skuša gostom s prijazno besedo nadomestiti to, kar manjka v muzeju. Pripoveduje o novem muzejskem poslopiju, ki bo stalo na prostoru ene največjih avenij. O praviluje se, da ni mogoče večine predmetov nikamor postaviti zaradi atiske in pomanjkanja prostora. Zato je vlada ukazala, da se morajo starinski predmeti, kjer so jih našli, zopet zakopati, dokler se ne najde zanje primeren prostor. Ni dvoma, da se bodo v albanski deželi, kjer so živeli Grki in Rimljani, Bizantičci, Benečani in Turki, našli še dragoceni predmeti, zgodovinske in umetnostne vrednosti.

Zanimivost Tirane je tudi bazar. Tam so napredaj vsakovrstne reči, začeni pri igrah, ki so jih v Evropi zavrgli in izločili iz trgovine, do čarobnih filigranskih del v srebru. V neki trgovini s srebrnino sem videl nešteto srebrnih doz za smodnik iz osemnajstega in iz začetka devetnajstega stoletja. Človek se zvedavo vpraša po čudni usodi, ki jih je zanesla v oddaljeno albansko deželo. V drugi prodajalci sam našel vse polno dišav, ki pa žal niso vsebovale rožnega olja iz Bolgarije, ampak enene v Nemčiji ali kjerkoli napravljene umetne sintetične dišave. Bolj nego vse drugo pa me je začudilo, da je imela neka brivnica umivalnik iz porcelana za hladno in toplo vodo. Dal sem se ostrici in sem se že radoval umite glave. Brivec pa mi je povedal, da je to le nekaj "za oko", kajti vodo morajo segrevati s petrolejem. Ne bi rad padel na nivo novinarjev, ki opisujejo Albanijo z njeno prestolnico vred kot operetno kolo. Rad priznam, da sem na marsikaterem potovanju slabše odrezal kakor na potovanju okoli Albanijo, seveda ne v evropskih velemedstih. Če pa je Albaniji kaj na tem, da privabi Evropece, mora vsekakor vlada poskrbeti, da dobi Tirana hotel s kopalnicami. Kadar pride Albanija do tega, se bo spremenil tudi ton, s katerim se govori v Evropi o tej deželi. (Z. in S.)

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosveta v Jugoslaviji.)

POMENKI OB KAVI V KAVARNI

Ljubljana, 22. junija 1930.

Prelistavaš liste in ko si časopisov sit, ko si prelistal in prebral domače in inozemske časopise, pa se ti še ne da iti iz kavarne, tedaj naročiš, naj ti prinese še kaj ilustriranih revij. Da gre čas dalje. In dobiš berlinske, dunajske ilustracije, zagrebške humoristične "Koprive", ki so postale po prestanku političnih umazanih borb slabe, prelitavaš in mimo tvojih oči gredo slike in fotografije novega rumunskega kralja Carolaa, düsseldorfkega Jacka Razparaca, delavca Kúrtena, slike njegovih žrtev, našimlinkanih filmskih igrala, razne "miss Bolgarije, Madžarska i. t. d.", mimo oči grdo ilustrirane reklame za velika morskakopalske reklame za obisk jugoslovanskih Alp brez slik, kratko z napisi "Obiskujte jugost. Alpe", — potem pride do inzeratnega dela in vmes zagledaš veliko reklamo neke dunajske zakotne knjigarne, ki prodaja razne prepovedane knjige ter intimne fotografije. Tamkaj bereš tudi reklamo za knjigo "Kako postanem energičen" — Wie werde ich energisch. —

In tedaj se spomniš, da si malo prej bral v časopisih o mnogih samomorih s plinom, li-zolom, clankalijem, vrvo, revol-verjem itd. Pa si nenadoma si-guren, da takele knjige z naslovi "Kako postanem energičen" sleparijo in da so zgrešene in zgubljene.

Da bodo vsi ljudje dobili ene-rgije do življenja, bo treba pač storiti vse kaj drugega, kot iz-dati eno knjigo. Tu je treba živ-ljenje omogočiti, olajšati, treba bo spremeniti način in uredbo današnjega življenja. Saj smo vsi tako bolni in pretepeni od življenja.

In spet prebiraš današnje časopise. Ljubljanske najprej. Gledaš in prebiraš, pa ni nič v njih. Svoje dni, ko so bile še stranke, so bili vsaj tu pa tam kaj lepi ali strovi napadi na političnega nasprotnika in se je v takih napadih marsikaj raz-bralo. Zdaj tega ni in politike prav za prav tudi ni. Politične-ga življenja ni, ker ga je kazalo prekiniti in zdaj časopisi z ra-dostjo beležijo kake velike umo-re, da vsaj s tem zadoste želi-bralcev po senzaciji. Zakaj ljudje imajo tako radi senzacije, nenavadne dogodivščine, pa naj bodo že krvave ali nekrvave ali celo nemogoče. Take nemo-goče dogodivščine še najbolj, ker jim s natisom kar začno verjeti.

Odložiš časopis, ker nisi nič našel v njem. In ko takole bu-ljiš po kavarni, se domišliš, da je jumij in bogve od kod se izne-nada zaveš, da je pred dvema letoma streljal Puniša Račić v skupščini na brata Radića ter Basarička. Spomniš se, da sta Pavel Radić in Basariček takoj podlegla ranam, Stjepan Radić pa je podlegel na jesen. Spom-niš se, kako so bili hrvatski in slovenski listi polni poročil o tem, kako so hrvatski časopisi prerokovali, da je bilo to stre-ljanje v skupščini zgodovinske-ka pomena, kako je smatrati te krogle naperjene na Hrvatsko in kakšen je bil pogreb teh žr-tev.

Dve leti. Časopisi danes niti ne omenjajo teh dogodkov. Ni-ti z besedico. Le po zagrebških cerkvah se berejo mase zadušni-ce za pokojnikove duše. Nič drugega. Sicer je mir in pokoj.

Sedim v restavracijskem vr-tu z ameriškim izletnikom. Ta se čudi, kako je postrežba v na-ših restavracijah ne počasna, vendar ne nagla kot v Ameriki. Naročeno jed so morali namreč šele pripraviti. In tako sta čaka-la nekaj časa. Pri tem mi je omenil, da pri "njih" v Ameriki ni tega čakanja. Sedel je še ti prineso in ti spet hitiš jesti, plačati in potem spet odideš. Vse v neki naglici.

"Sicer je pa boljše, če vaša komednost. Sedel, posediš in potem ješ. Tam prihiš in re-

stavracijo z nekako mrzlično naglico, kot v nekaki nervozni, komaj sedeš je pred teboj na-ročena jed in kaj kmalu spet, že si pojedel in spet mrzlično hitiš. V vsej tej naglici, v tem ame-riškem tempu je nekaj nervoze, ki ni dobra, ni prijetna. In ta komednost pri vas mi radi tega miru bolj ugaia. In nekaj do-mačega je v tem."

Govoriva še precej dolgo, ar-kava pivo, no — in potem pri-nese večerjo. Več kot pol ure po naročilu. A to je izjemoma: zakaj naročeno je bilo nekaj, kar se je moralo še četi. In to traja.

Ameriški Slovenec: "Videli ste in videli boste, da mnogo naših ljudi ne zmoro prilagoditve. Mnogo rojakov v Ameriki se ni-kaikor ne mara poameričaniti ali pa se ne more. Da ne bo po-mote: mislim namreč v družab-nem življenju. In vsaj v mestih. V tem oziru se je treba poame-ričaniti. Ameriški "standard of life" zahteva, da bodi tak in tak, da moraš vabiti prijatelje k sebi, da ne smeš biti sam vase in zase zaprt, da nosiš tako in tako nošo. In če tega ne storiš, ter si še nadalje nekakšen hri-bovski Evropec, te nekako izoli-rajso in celo prezirajo. "Stan-dard of life" zahteva, da se pri-lagodiš in si v tem pravi Ame-ričan."

"Dobro, toda ali ni mogoče, da človek, ki ima družino, ki ima dom, ali ni mogoče, da tak človek sam zase ohrani standard of life kakor ga je imel doma v Sloveniji, v Evropi? In pa navsezadnje, saj je lepo slišati, da ohranijo svoje navade in svoj način življenja. Ali ne?"

"Vzemimo, da se semkaj v Ljubljano naseli recimo kak Ar-navt z juga in da tu lepo živi po svoji tamošnji navadi, ali ne bo postal celo preziran, če so njegove navade zelo v opreki z tukajšnjim standardom of life?"

"Hm. No da. Na tem prav za prav — vidim — res ni nič čudnega. Če je kaj čudnega, potem smo ljudje čudni."

"Natakar, še eno črno kavo. — Kava je pa res dobra tu-le. In kavarne sploh — to je nekaj, česar mi nimamo. Skoda."

"No — vidite, potem takem imamo tudi mi nekaj dobrega in samosvojega."

Natakar je prinesel časopise. Novi, dunajski so. Zabubamo se vanje in prebiramo in stika-mo za čim.

Pomagalka v samomoru

Ljubljana, 24. jun. 1930.

V časopisih beremo tole belež-ko: Služkinja ji je pomagala pri samomoru. Pred dnevi so našli v

Sečledu v Banatu obešeno gos-podničarjevo ženo Pavlo Ban-Bila je nekoliko slaboumna. Pre-lakava je dognala, da se je obe-sila s pomočjo svoje služkinje. Služkinja je izjavila, da jo je gospodinja neprestano prosila, naj ji pomaga pri samomoru. Končno jo je pregovorila. Služ-kinja je slaboumni navela o-ko-li vrstu robe: ter ji pomagala na stol poleg okna in izpodmak-nila stol. Služkinjo so zaprli."

Tako poročilo. Po zakonu je namreč prepo-vedano umoriti tudi nekoga, ki si želi smrti. N. pr. nekdo je po-habljen, a živ, privesan na po-steljo v svesti si, da bo ležal in takole gnil nekaj let in nato ne-izogibno umrl. V tej svesti in spričo silnega trpljenja zaprosi pohabljenec nekoga, naj mu da strupa. Da mu ga — a zakon zahteva, da se tega "zločina," ki mu neke grozne usmiljenosti ni odrekati, zapre in obsodi kot ni-rilica, ker je pretrgal eno člo-veško življenje. Da je to storil na prošnjo in da je s tem rešil X-a trpljenja, na to se ne ozir-ajo.

Zgoraj navedeni primer ima še druge okolnosti. Tu je "stori-lka" služkinja in pomagala je go-spodinji, svoji delodajalci do sa-momora. Gospodinja je bila sla-boumna in je prosila svojo služ-kinjo neprestano, naj ji poma-ga pri samomoru. Služkinja se je nekaj časa upirala, a potem je slukala ukaze ter gospodinji

res pomagala pri samomoru. In so jo zaprli.

Kje je tu količjak krivde po-gloveški pameti in razsodnosti — človeškemu srcu? Služkinja vsekakor tega ni storila rada in lahko. Zakaj baš to, da je na-zadnje uslišala prošnji gospodi-nje, kaže, da ima človeško srce, ki ni tega lahko preneslo. Upi-rala se je nekaj časa, kasneje šele je storila. Na te borbe v-njej se nihče ne ozre. Zakon ter-ja svoje in morala je pod ključ.

Upamo, da bo sodišče avidev-no ter ne bo "storiške" obsodilo, če jo še res mora imeti v preis-kovalnem zaporu. Utonila je 7-letna Barica Ste-fanec iz Renokvec v Sloveniji krajini. Z otroki se je igrala v vodi, a ker ni znala plavati, je izginila pod vodo, čim je zašla v globlji vodo. Otroci pomagati niso mogli, oblekli so se ter odhiteli v vas pravit kaj se je zgodilo. Šli so reševati deklet-ce, a bilo je že prepozno. Po-tegnili so mrtvo iz potoka Le-dava.

IZ PRIMORJA

V Colu se je 9. maja smrtno ponesrečila 58 letna Terezija Pregel. Padla je z lestve poldru-gi meter globoko in zadobila teške notranje poškodbe. Po-par urah je izdihnila.

V Št. Vidu na Vipavskem sta praznovala 16. maja biserno po-roko Klančar Anton in njegova žena Alojzija, rojena Ule. Slav-ljenca sta se čvrsta.

V Ajdovščini je zastalo delo v predmestju. Lansko leto prek-ljnjeno delo na Fužinah so zopet pričeli. Prejšnji dvorevred je ob-čina uredila v prav lep vrt.

V Vrabčah bodo znane in oku-sne črešnje, ki so romale svoj čas celo na Nemško, prehitro b-brane letos. Žal, da jih bodo go-zenice. Umrl je znani taborski gost, stari Blokar, bivši dvorni vrtnar. Zadnja leta je popravl-jal poti. Dočakal je revne dni, vendar je pokopan na lastne stroške.

V Pedrevu so položili prvega aprila k večnemu počitku mla-denka Poldo Mihelj, ki je več let trpela na božjast. En teden po-nejze pa je izdihnila vta gospo-dinja Ivana Joganova. Kmalu za njima so položili na mrtvaški o-der 44-letnega gospodarja Fran-ca Besednjaka. Še tik pred smrt-jo je delal v vinogradi, domov so ga pa že morali pripeljati z vozom in je brž izdihnil.

V Idriji je bila posebnost zad-njega semnja, da ni bilo prigna-no niti eno govedo. Drugača pa je bil obisk dober, za zapravlja-nje denarja (piše Novi List) je bilo dovolj prilike. — Dne 14. ma-jaja je umrla Franciška Vidmar-jeva, posestnica za sv. Trojico. —Pred kratkim so ponoči žgali-ki delavci zapazili pri peči št. 1 dve nepoklicani osebi. Pohite-li so nadnje, toda eden potegne samokres in ga nameri proti mo-tilecem. Poslali so takoj po oro-žnike, ki so oba aretirali. Par steklenic živga srebra je bilo že natočenega, več posod pa je sta-lo zraven praznih. — Dne 16. ma-jaja se je pri gradbi vnašnice pone-srečil 38-letni delavec Rafael Rakar, doma iz Breginja pri Ko-baridu. Roka mu je prišla med vagončke, ki so jo zelo razmesa-tili. Naslednji dan sta se dva ponesrečila pri čiščenju hiše go-stilničarja Stravsa. V drugem nadstropju se je vlomila deska in oba sta padla 8m globoko. O-ba, Josip Poljanšek iz Idrije in Josip Blason, sta imela srečo, ker sta se le poškodovala, in sicer prvi lažje, drugi pa težje.

V Jelšanah v Istri se ljudje pritožujejo, da so zaostali z de-lom na polju, ker neprenehoma dežuje. — Sejem v Šapljah, ki so ga imeli 4. maja, bodo menda opustili. —Zadnje čase je postal Dolenjski potok strah za vozi-lke. Tam se je v tem letu izvršilo že par roparskih napadov na "furmance." Tolovaji posebno ra-di napadajo s kol. sejmarije, ko se vračajo z bistriškega sejma. 27. aprila so napadli in ranili ne-kega posestnika iz Dolenj. K sreči je prišel neki avto in tolo-vaji so pobegnili v goščo. Ra-njenec so naložili na avto, in ga prepeljali v bolnišnico na Reko, kjer je izdihnil.

V Spodnji Idriji so pokopali zasebnico Terezijo Trohovo.

Gobavost—strašna bolezen

Gobavost smatramo za leden-darno bolezen človeškega rodu in za najstrašnejšo bolezen, kar jih poznamo. Mnogo manj je znano, da gobavost se ni tako temeljito iztrebljena, kakor se vobče sodi. Nasprotno, njena števila se vedno ni končala in na svetu živi še vedno kakih 300.000 gobavcev, ki so obsajeni, zginiti pri živem telesu. Ni ga leka, ki bi jim mogel pomagati. Mnogo bolniki, ki jih je člo-veška bistroumnost ugnala in iztrebila — gobavosti pa vsa znanost ne more do živca.

Gobavost ali lepro so poznali že stari Indci, ki so kot izvrstni zdravniki iznašli dobra zdravila za marsikakšno bolezen. Tudi Egipčanom je bila gobavost zna-na že davno pred Kristusom. Vendar so si učenjaki mogle zama-n prizadevali, da bi jo omejili. E-dino sredstvo, ki so si z njim znali pomagati, je bilo to, da so bolnike izločili iz človeške druž-be.

Gobavost je prišla prvotno z bližnjega in daljnega Vahoda in se razširila posebno za časa kri-šarskih vojn. Takrat so jo za-nesli v Evropo, kjer se je silno širila. V devetem in desetem stoletju najdemo posamezne go-bavce na Nemškem. V začetku 13. stoletja so našli nad 2000 leproznih hiš tudi v Franciji. Oblasti so ukazale strogo izola-cijo bolnikov in dovoljevala, da je smel gobavca vsakdo umoriti, če se mu je bolnik približal.

Dandanašnji je gobavost v E-vropi skoro izginila. Le majhna ognjišča te bolezni tlijo še tu in tam. V Nemčiji imajo bolnice, kjer hira kakih 30 nesrečnikov. Tudi v baltskih državah imajo gobavce. Enako Britanija, na Francoskem in Norveška. Juž-ne dežele so še vedno malo oku-žene, enako seveda tudi Turčija in Rusija. Vendar je smrtna že-tev najznejša v Prednji in Zadnji Indiji, na Malajskem o-točju in v Avstraliji. Nekaj go-bavcev je še tudi na severni o-bali Južne Amerike in Afrike.

Gobavost je tipična kožna bo-lezen, ki navadno zelo dolgo traja in ki napade celo telo bol-nika v svojih različnih stadijih. Trpljenje bolnikov je strašno. Trpijo znaki lepro so izpadanje prvih, več ali manj razširjena občutljivost kože na posameznih delih života, nekakani "semje-vidi", ki se rasejo na površini kože itd. Vendar so te izpre-membe lahko tudi drugega izvo-ra. Če pa spremlja vse te zna-ke neobčutljivost, je človek sum-ljiv gobavost. Običajna oblika lepro je vztrajna gobavost. Po-javlja se v podobi majhnih in večjih vozlov v koži in sluzni-čah, loteva se pa tudi notranjih organov. Ti vozli pozneje raz-padejo in se stvorijo na njih mestu nekakne otekline, ki po-stanejo najstrašnejše na obra-zu. Najgroznejša pa je oblika tako zvane živčne lepro. Med to boleznijo odgnijejo bolniku pr-sti, na rokah in nogah in cel-udje. Ta proces traja tako dol-go, da človek zgine pri živem telesu.

Vzrok bolezni je poseben ba-cil, ki ga je prvi opazil norveški raziskovalec Hansen (l. 1868). Ta bacil je vitko bitje, v mnogih ozirih sličen bacilu tuberkulo-ze, negibna palčica, ki je v le-proznih vozlih pod kožo in v sluznici, čisto tudi v nosni izo-čini in ki pri živni gobavosti preide v medkaničje živcev. Na-vzlic ogromnemu trudu se do-danes še ni posrečilo gojiti ta bacil. Tudi poskusi, da bi se bo-lezen s cepljenjem prenesla na živali, so se izjalovili. Lepra je torej in ostane izrazito človeška bolezen.

Edino, kar vemo o lepri za-nesaljšega je to, da se pojavlja samo pri ljudeh, ki so kdajkoli v življenju prišli v dotiko z go-bavci. Seveda je inkubacijska doba t. j. čas med nalezanjem in izbruhom bolezni, izredno dol-ga. Praviloma traja pet let. Izkazalo pa se je celo, da traja ta doba lahko 13 do 32 let. Ze-sam dotik je v stanu prenesti bolezen, seveda pod gotovimi pogoji, kajti sicer bi moralo člo-veštvo že davno poginiti od go-bavosti. Mogoče igra tu vlogo tudi mrčes. Najopasnije so izločine iz nosa. Bolezen se pre-nasa samo v primeru intimnega

dotika in nedostattne snage. To najboljše izpričuje dejstvo, da ni opazil Hansen tekom deset in desetletnega dela niti enega primera prenosa te bolezni na osebe, ki je streglo gobavcem. Da se pa lepr a najuspešnejše pobija z izolacijsko metodo, o tem priča primer Norveške, kjer je število gobavcev v l. 1856 do 1900 padlo od 2870 na 1577. Skoro vse države imajo zakone, ki določajo, da se mora oddati gobavec v bolnico za le-prozne bolnike. Nekatere drž-ave zabranjujejo gobavcem za-konsko zvezo, vendar je treba poudariti, da bacil gobavosti ne vpliva na sad v materinem te-le-su.

Najstrožja izolacija bolnikov je torej še dandanes edino u-spešno sredstvo za pobijanje go-bavosti. Največje kolonije za gobavce so na otoku Molukal, na Filipinih in v Riu de Janei-ru. Tam je na tisoče bolnikov, ki so pod najstrožjim nadzor-stvom. "Za svet si mrtev," tako se glasi geslo teh nesrečni-kov. Za gobavce ni povratka med ljudi. In čudno! Vsak iz-med teh nesrečnih jetnikov ko-do konca nadeja, da se bo še vr-nil med ljudi.

V novejšem času so našli sredstva, ki dovoljujejo nekak-šno olajšanje bolečin. Baje je dognano, da znatno izboljša go-bavost sok taraktogenosa ali pa injekcije iz mešanice fimola in ribjega olja. Kallil lepro pod temi vplivi za nekaj časa zamro, lažje bi rekli, postanejo ovirani v razvoju. Zato so na Filipin-skih otokih in na otoku Molukal zasadili velikanske množine rastline taraktogenosa, ki jih go-je sami gobavci.

Poleg dela imajo leprozni bol-niki tudi nekaj zabave, ki jih odvrača od žalostnih misli nji-hove bolezni. Prva in glavna zapoved vsakega zavoda za go-bavce je: nikamor nobenega ar-cala! To pa zato, da bolniki ne vidijo svojega obraza, kar bi jih storilo nedvomno žalostne. Saj je že njih bolezensko stanje do-volj obupno. Kljub temu ne najdeš med leproznimi samo mračnih obrazov. Tudi oni so veseli na svoj način in hočejo imeti nekaj od življenja. Kadar se jim ponudi prilika, se zabav-ajo, pojo in celo plešejo — medtem ko dviga za njihovimi hrbti kruta in neizproсна smrt svojo koso.

Pristojbine za patente

Tekom minulega meseca je patentni urad izdal nič manj kot 7669 patentov, kar je rekord, ki ni bil še dosežen. Tekom tretje-ga tedna v juniju, se je izdalo štirikrat več patentov kot je normalno v enem tednu.

Ta izredni povisek ni pripisati nenavadni iznajdljivosti, mar-več novemu zakonu, ki je stopil v veljavo 1. junija in ki je po-viшал vladno pristojbino za pa-tente od \$40 na \$50. Iznajditelji so brž vposlali svojo patentno pristojbino pred koncem maja, da si prištedijo \$10. Približno je treba štirih tednov, predno se izda patent po vplačanju pristoj-bine. Zato naval je še prešel, kar se tiče izdavanja patentov.

Sedaj je treba plačati \$25 za čas, ko se vloži prošnja za pa-tent. Ostalih \$25 se vplača, ko

je bil patent dovoljen. Večja pristojbina bo pokrivala večje stroške za prepotrebno opojbo v patentnem uradu, tako da se bo z večjim številom uradnikov de-lo vrnilo v hitrejšem tempu. Treba je le pomisliti, da sedaj visi rešitev 119.000 patentov.

Približno se vsako leto vloga 90.000 prošnji za patente in do-voljuje se polovica toliko paten-tov. Zato bo večja pristojbina povečala dohodke za čez pol mi-lijona dolarjev na leto. — FLIS.

Pri kakšni luči se najlažje dela?

V današnji dobi racionaliza-cije je važno vprašanje: kako vpliva luč na delazmožnost člo-veka. S tem vprašanjem se je zadnji čas zelo mnogo bavil dr. W. Ruffer. S prvimi poskusi je hotel dognati, v kolikšni meri se človeška sposobnost za delo poveča pri močnejši luči. To je bilo pred sedmimi leti in že takrat se je dalo nesporno ugo-toviti, da se delazmožnost in spretnost izdatno povečata pri boljši razsvetljavi, zlasti pri de-lu, kjer je treba močno nape-njati vid in naglo menjavati predmet gledanja, kakor pa tam, kjer imajo oči opravka s skromnimi kontrasti. Ti izsled-ki veljajo za delo pri svetlobi na-vadnih žarnic.

Zadnji čas se pa naglo udo-mačujejo barvaste žarnice, ki dopuščajo razsvetljavo v vsaki poljubni barvi in nastane vpra-šanje, katera barvna svetloba je iz gornjih vidikov najbolj pri-merna? S tem vprašanjem se je bavilo že več strokovnjakov, a njih dognanja se tako zelo raz-likujejo, da ni mogoče reči, ka-teri utegne imeti prav, zlasti ker so delali poskuse v popolno-ma različnih okoliščinah in pod pogoji, kakršnih nikoli ne are-čamo v vsakdanjem življenju. V praksi je namreč treba upošte-vati več primerov razsvetljave. Važno je, ali luč razsvetljuje ves prostor, ali pada samo na isto mesto, kjer človek dela, ali se pa uporablja obojna raz-svetljava hkrati.

Med barvnimi svetlobami je avtor preizkusil modro, zeleno, rumeno, rdečo in ono, ki jo da-jejo žarnice s tako zvane dnev-no svetlobo, vrhu tega pa vse pri različni jakosti. Poskusi pri teh svetlobah so se izvršili gle-de na raznovrstne sposobnosti in spretnosti, glede na ostrnost in brzo vida, glede na mirnost rok pri delu itd. Cela vrsta prav duhovito zamišljenih po-skusov v tej smeri je pokazala, da delazmožnost pri prostorski razsvetljavi ni v nikakršni odvis-nosti od barvne svetlobe. Ako pa se osvetljuje samo delovno mesto in je drugače vse okoli popolno-ma temno, potem pride barva svetlobe prav močno do izraza. Vrstni red glede na primernost posameznih barv je potem na-slednji: Rumeno, zeleno, rdečo, dnevna svetloba, modro. Pri Mešani razsvetljavi pa se razli-ke zopet skoro povsem zabrisa-jo.

Kar se tiče utrudljivosti posa-meznih barvnih svetlob, ni mo-goče reči ničesar povsem točne-ga. Statistični poskus, sestav-ljen na podlagi množestvenih podatkov, kaže, da sta precej utrudljivi modra in rdeča svet-loba, in da najbolj škodujeta očem, ako se uporabljata obo-hkrati, toda nepomešani. Da bi

bila rdeča svetloba, kakor se splošno opala in trdi, najbolj utrudljiva, se doslej poskusno še ni dokazalo. Prejkone je do-vzetnost za rdečo svetlobo pre-cej individualnega značaja, od-visna od temperamenta posa-meznikov.

Zanimivo je, da se avtorjeva dognanja točno ujemajo z iz-sledki raziskovalca Reiterja, ki je izvršil svoje poskuse deloma v še strožjih okoliščinah in s še bolj zanesljivimi pripomočki. Tudi Reiter je našel, da pri barvasti prostorski razsvetljavi posamezni razločki psihološkega značaja popolnoma izginejo.

Pri primerjavi Reiterjevih in avtorjevih izsledkov z onimi drugih raziskovalcev so našli, da se oboji popolnoma ujemajo s podatki Korff-Petersona, ki je tudi našel, da je ostrnost vida največja pri rumeni, najmanj-ša pa pri modri svetlobi. Na splošno se lahko trdi, da ostrnost vida pojema, čim globlje v me-dro barvnega spektra se pomi-ka barva svetlobe.

V hitrosti čitanja pri posa-meznih barvnih razsvetljavah si pa raziskovalci zopet niso po-polnoma edini. Nekateri trdijo, da se lahko najhitreje čita pri rumeni svetlobi, in da je rdeča za čitanje mnogo slabša od vseh drugih, dočim je avtor našel, da je v tem pogledu modra svetlo-ba še nekoli slabša od rdeče. Domneva se, da so morali prit- drugi raziskovalci do tako ne-ugodne sodbje o rdeči svetlobi prej ko ne na ta način, ker so delali poskuse s ljudmi, med ka-terimi je bila nekaterim rdeča barva že od prirode odvratna, kar so dotičniki tudi sami priznali.

Navedila, ki nam jih dajejo izsledki gornjih poskusov za praktično življenje, bi bila na-slednja: ako izvajamo utrud-ljivost pri posameznih barvnih razsvetljavah, ki je ni bilo mo-goče točno opredeliti, potem lahko rečemo, da pri prostorski razsvetljavi nobeni barvi luči ne gre prednost. Delazmožnost ostane pri vseh barvah enaka, čim se je delavec privadil na eno ali drugo svetlobo. V pri-vieru pa, da barvna luč razsvet-ljuje samo delovno mesto, bi bi-lo vselej priporočati, da se de-lavec preizkusi pri kakšni barvi je ostrst in brzina vida zanj največja.

Ker se je pa v splošnem pri vseh poskusi pokazalo, da je delazmožnost pri rumeni barvi največja, bi bilo pri prostorski razsvetljavi najbolj priporoča-ti rumeno luč.

Brezposelnost v New Yorku narasla

New York, N. Y. — Državni delavski department poroča, da je zaposlenost v tovarnah padla za nadaljna dva odstotka, dasi-ravno navadno ni posebnih spre-memb med majem in junijem. Število zaposlenih je padlo na 87,3 odstotkov, kar je najnižje število sem od l. 1914, ko se je uvedlo statistiko o zaposlenju delavcev. Število delavcev v železninski in jeklarski industriji je padlo za 8,4% in v avtni in aeroplanski industriji za 11,4%.

Eksplozija v tovarni ubila tri delavce

Lake Odessa, Mich. — Trije de-lavci so bili ubiti, dva druga sta pa dobila resne poškodbe, ko se je pripetila eksplozija v neki tukajšnji tovarni.

Glasenje velikega podora v losem skladištu v Charlottenu, predmestju Bostona.

ROSA

Fovest o dve žene
Spinal Angelo Cerkevnik

(Fovest, ki je bila nagradna v literarnem kontekstu Prosveta)

— Poskušala bova, a stalo naju bo mnogo truda in premagovanja. Morala se bova boriti proti strupu javnega mnenja in proti strupu predsodkov in proti navadam, ki so nama prešle v kri in meso.

— Poskušala bova zmagati!
— Ali ne veruješ, da boš zmagal? Mi ne bi mogel že zdaj obljubiti!
— Odgovoril ji je, da se boji vsakršne obljube.

— Nekdaj sem bil obljubil Rosi, da ne bom nikdar pil, pa sem prekršil dano ji besedo... Očital sem si, da sem slabši, ki se ukvarja z ženskami v dobi, ko bi se moral z vsem žarom posvetiti rešitvam množičnih problemov, ki hrepeneče čakajo odrešiteljev. Majhen in malovreden sem se zdel sam sebi in to me je poglajalo v obup, da sem začel piti.

— Ali misliš, da je ženska majhna in malo pomembna stvar?

— Ne mislim tega. Vprav nasprotno. Spoznal sem, da je ženska rdeča nit življenja.

— Kako naj to razumem?

— Edino ženska je tista granitna os življenja, ki ne da življenju, da bi usahnulo. Ne mislim tu na materinstvo. Na tisto silo v ženski misli, ki je umela ukrotiti in obraditi nomaški nagon moškega, na tisto silo v njej, katera je mogla ohraniti človeka, ki bi se bil v izgovarjajočem hrepenjenju iskanja nepoznanega, nerazgledljivega upepelil, na tisto silo mislim, ki je upirajoč se besnemu vrtenju vesoljstva udarila v zemljo čvrst temelj, betonski steber — kulture! Ali je, zatorej, čudno, če se hrepenjenje nomada vrača vedno znova k ženski?

— Kako so se mogle v tebi roditi te čudne misli?

— Iz misli na Roso, to čudežno tepo žensko, so vznikale.

— Mnogo misliš nanjo?

— Mnogo, Tanja. Pa se vedno bolj oddaljujem od nje. Dolgo sem mislil, kaj je v njej in sem ob neki priložnosti nenadno odkril.

V njej je moč, nomad, večni iskalec, borec. Prestrašil sem se te ogromne podobnosti, zgubil sem z njo človeške stike.

Umolknila sta in mislila na njo, ki je daleč od njiju, a zavoljo njiju, čakala na trenutek, ko bo nastopila njena smrt. Tisti trenutek se je vedno bolj približeval. Preselila se je k dr. Springerju, čeprav se je silno bala bodočnosti. Vedela je, da bo pozneje povsem odvisna od dr. Springerja, a kljub temu je sklenila izvršiti svoj načrt.

Kmalu se je ponudila priložnost, ki sta jo izrabila. V njegov sanatorij so pripeljal žensko, ki jo je povozil avtomobil v sosednem okraju.

Ko je ležala na operacijski mizi, sta oba stala ob njenem zglobovju in mislila na isto...

— Poglejte, sestra Rosa, če boste našli pri njej kakšne papirje!

— Da, Liselot Neugesser... ločena žena — prostitutka... Rodila se je 1898. v St. Michaelu ob...

— Vzemite papirje! Hitro, hitro... Poglejte, če ima še kaj pri sebi... In vtaknite ji v žep te papirje... Hitro, hitro... Čas beži. Mogoče še minuto in ne bo več med živimi.

— Ali ne mislite na operacijo?

— Je že mrtva. Strlo ji je vasa rebra in vse najvažnejše organe. Poglejte, kaj ima v

ročni torbici... Sploh, vzemite vse, kar ima v žepu plašča... Mislim, da se je vrgla pod avto...

Rosa je bila žalostna do smrti in bi bila zares najraje umrla. S kakšno pravico more vzeti umirajoči ime? Kdo more vedeti, kakšne usodne posledice more ta nepoštenost roditi? Ali ni nje vodila pod usodni avto želja, da izigine njeno ime za vselej iz seznama živih? Ali se ni ona sama baš v tem trenutku predala brezpogojno dr. Springerju? Do tega trenutka je bila svobodna, od nikogar odvisna. Podala se je kamorkoli se ji je poljubilo, zdaj pa bo morala hoditi za starcem, kakor pes za svojim gospodarjem.

Komaj je na to pomislila in že je sklenila, da bo ušla, kakor hitro bodo njeni dokumenti urejeni...

— Gospod doktor, dovolite vsaj, da bo Liselot ležala v moji sobi, dokler je ne pokopajo...

— Vaša stvar...

Kdo ve, kako je kdaj sanjala o svojem pogrebu in o ljubečih arcih, ki jo bodo božali z žalostjo, ker je odšla od njih...

Še je dihala...

Liselotin izmučen obraz je v žarki svetlobi električne žarnice zadobil apnen soj. Težke, temne, zametaste oči so spokočno počivale v apnenobelem obličju.

Rosa je čakala na poslednji utrip njenega srca...

— Rosa je umrla... Liselot naj živi...

Rosa je zaplakala.

Od tistega dne je ni, razen dr. Springerja, nihče videl na Dunaju.

Rosa je ukrenila vse, kar je bilo potrebno, da so sporočili v Ljubljano vest o njeni smrti.

XXII.

— Rosa, Rosa!

Bojo je jokal, Tanja je obmolknila.

— Končano je, vse je končano, Tanja!

— Še ne, Bojo. Neka čudna slutnja mi pravi, da nekaj ni v redu.

— Ne morem verjeti, da je umrla.

— Pojdva na Dunaj! Tam bova zvedela vse natanko!

Na Dunaju sta poiskala njen grob. Nobena dvoma ni: Rosa je pokopana. Kdo je poskrbel za spomenik? Kje so njene stvari? Ali ni zapustila prav nobenega pisma za njiju? Ali je umrla, ne da bi se bila spomnila na njiju? V župnem uradu sta zvedela, da je vse stroške poravnala neka Liselot Neugesser, ki je najbrže vzela s seboj tudi vsa njeno zapuščino. Po izredni skrbni in ljubezni, s katero se je mlada dama zavzela za mrtvo tovarišico, soditi, bi bila brez dvoma vsako stvar, do katere bi ne imela pravice, poslala njenim sorodnikom. Najbrže je imela posebno naročilo od mrtve tovarišice, kako naj ravna z njeno zapuščino.

— Kakšna je bila tista Liselot?

— Kako bi vama to mogel povedati? Ena izmed tisočih, ki sem jih videl. Če se ne motim, je bila oblečena v črno. Zdi se mi celo, da je imela čez obraz črno pajčolan. Vem tudi, da sta poslednje mesece živeli skupno. Zadrževala je vasa potrdila o plačanih vsotah in mi je dala vse podatke glede poročila, ki naj vam ga pošljem.

(Dalje prihodnjik)

Ker se Zorec ni pomiril in je še vedno krilil z rokama po zraku, mu je Oblakova položila svojo gorlo, mehko dlan na čelo. To je zalego.

— Saj sem vedela, da ni tako hudo. Zmagoslavno se je zasmejala.

Oblak je zvonil z žličko ob kozareh vode. — "Graševine ali boljčega? — Na zdravje gospoda Zorca, ki je odločil smrt do jutri — ha — ha." Tudi Zorec se je nasmehnil, le njegova žena je resno zrla pred se. Trčili so in pili.

— Sedaj pa še ti povej, kako silovito se bojuješ s svojo neravnostjo, je dregal s komolcem Oblak svojo ženo. — "Moja ženica je edinstvena in vsak dan je zanj al melodrama ali tragedija — ha ha."

— "Mislil si o meni, kar hočeš!" mu je odvrnila ostro in odsekanost. — "Pa bom res povedala, in sicer gospe, ki me bo gotovo boljše razumela, kakor ti — burk-ljež."

— "Ne jezi se no! Kar povej, saj tudi jaz rad poslušam!"

— "Poslušati, a ne umevati je lakajstvo!"

— "Sluga ponižen!" se je poklonil soproj hahljaje.

Oblakove to ni motilo. Govorila je počasi in se vedno bolj razvnela; lica so ji pordele.

— "Vsi poznamo, recimo, po plesnem večeru, ko ležemo za nekaj ur k počitku, one čudežne momente: ples se nadaljuje, godba nam nepretrgoma svira v ušesih, zaziblje nas v polsen. V polnu še vedno rajamo po takto sladke melodije, vse do popolne onemoglosti, dokler se nam živci ne pomirijo in ne zadržimo v globok, zdravilni spanec. Živčna razdraženost je naravna in jaz se je ne bojim. Pač pa se strašim tistih noči, ko mi skrbni prekladajo glavo. Zaspiti ne morem; ko pa me spane premagata, se pogreznem v bolesten vrtnec, ki mi muči telo in duha. Ne rečem, da si belim glavo z nepotrebnimi akribmi; najmanj me vznemirja opravljivi zlobni in zavistni jeziki v soseskini ter v sorodstvu, toda so stvari, ki vam ležejo na dušo, ki vas preganjajo še v sanjah."

— Zgodilo se je, da mi je moj mož ukradel vso noč."

— "Jaz sem bil tako nesrečen? Nikdar mi nisi tega omenila, ha, ha."

— "Nisem ti, ker se mi je sanjalo, da si umrl..."

— "O jaz, srečni! Ne skrb, kajti še bom živ!"

— "Tudi o vas se mi je sanjalo, gospod Zorec. Tako — le je bilo. Moj mož mi je brzojavil prejšnji teden a potovanja dobesedno: 'Pridem jutri s prvim, pošlji dekle na kolodvor.' Prvi jutranji vlak prispe ob 4. uri. Zgodaj je to. Skrb mi je bila, če ne bom morda zaspila, zlasti še služkinja, ki spi ko tnao. Nje ne zbuditi niti budilka, razen ob sedmi uri, ko se je že naspala. Zato sem postavila budilko na svojo nočno omarico. Nikakor nisem pričakovala, da se moj mož še povrne in... imela sem opravka drugega dne preko glave." Oblakova je bistro pogledala Zorca.

— "In moji žlici, gospi!" je nadaljevala živahno. — "Že itak silno rahlo spim, sedaj pa ta skrb. V polnu sem ponavljala vedno ene in iste besede: Pošlji — dekle — kolodvor... Kako bedasta stilizacija! Zbudila sem se, besede so mi vršale po možganih. Pošlji dekle... In zopet sem zadremala in bledela o tem neizmisljenem pozivu. Zasanjala sem pregrozne sanje. Pomislila, da mi je umrl moj mož. Poslušajte, gospod Zorec!"

— "Strašne sanje!" Zorčeva je komaj dihala.

— "Strašno, da," je skrivnostno vzdihnila Oblakova in tiščala roko na srce. Zorec je drsal po stolu.

— "Tako po pogrebu — hu — me je peljal vaš soprog na vaš dom. Ondi sem odprla pisalne mize svojega moža in vzela sem v roko šop bankovcev."

— "Nimam doma ničesar, vse je v banki," se je oglašal Oblak.

— "Nikdar me ne moti! To je postransko! Stela sem denar, prosim, toda kako! Tako le: Pošlji — dekle — kolodvor — pošlji — dekle — kolodvor... Vrgla sem denar po mizi, potem ga je štel gospod Zorec. Gledal me je srepo, a prati pa je štel. Kako? Tako le: Pošlji —

dekle — kolodvor — pošlji — dekle... Njegov glas je naraščal, hreščal kovinski, zadiral se mi je v možgane: Pošlji — dekle — kolodvor-r-r-r! — Plani la sem iz postelje — budilka poleg mene je besnela... Prosim, ali nisem res bolna?"

— "Pa še kako!" je rekel njen mož in klical natakajja. Molče so se odpravili v garderobo.

Izza vogala je pridivila ledena burja. Dami sta skrili obraz v kožuho, gospoda sta si zavijala ovratnika zimskih sukenj preko ušes. Oblak je ponudil roko Zorčevi, rekoč:

— "Gospe, povejte mi kaj novega o hčerki Danici."

Za njima se je Oblakova oklenila Zorca; molče sta korakala. In ko sta nekoliko zaostala, je šepnila Oblakova:

— "Ti si komedijant!"

— "Sorodna dušica, toda bolj rutiniran, kakor ti."

— "Kaj veš! Jutri v kavarni? Starega ne bo doma."

— "Kakor žeš."

Oblak in Zorčeva sta ju počakala. Na križišču so se poslovili kot prisrčni prijatelji.

ZENITVENA PONUDBA

Slovenec star 43 let se želi seznaniti z dekletom ali vdovo in tudi postavno ločenko se upošteva. Imeti mora premoženje, najraje bi, da ima farmo ali kmetijo. Jaz sem mirnega značaja, rad delam. Torej če je kje taka prilika, naj se takoj piše na naslov: ZENIN FARMAR, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

PRESENETLJIVI USPEHI

"Fort Stockton, Texas—Jaz sem vzel

TRINERJEVO GRENKO VINO po navodilu. In dosedel sem prenesel življenje. Trpel sem na zaprti leti, ampak to zdravilo me je rešilo te sitnosti. Miguel Farias."

Sedaj, ko je prišlo poletje, Trinerjevo grenko vino je velika pomoč pri prebavi, zaprtosti in enakih neredih. Ono očisti trup iz sistema. Zdravniki ga priporočajo. V vseh lekarnah.—(Adv.)

Naročnina za list Prosveta

Za Zdrži. države in Kanado \$6.00

1 tednik in 4.80

2 tednika in 3.80

3 tedniki in 2.40

Za Cicero in Chicago je \$7.50

1 tednik in 6.30

2 tednika in 5.10

3 tedniki in 3.90

Tednik sam stane \$1.20

Tednik v Evropo stane 1.70

Polnina za tednik v Evropo .50

Mladinski list stane \$1.20

ML. list v Evropo stane 1.50

Cena oglaševanja po dogovoru.

Filip Godina, upravnik.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (June 30, 1930) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pošite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta za \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za žlane \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravništvo "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago

NAZANILLO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopnih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravništvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta.

Imena in naslove, katere pošlje te glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na nalašč sate pripravljenih listinah vse naslove upravništvu Prosveta posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravništvo ujudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.—Philip Godina, upravitelj.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domov